

פנינו הסופר

פר' תולדות תשפ"ג | דברי תורה נבחרים מתורת מרן החתם סופר זי"ע | גיליון 320

אב לבנים יודיע אמינתך

"ואלה תולדות יצחק בן אברהם"

פירש רש"י הרי עדות יש אברהם הוליד את יצחק שצר קלסתר פניו דומה לו. יש להבין מדוע צריך לרמוז דווקא כאן. ותו מדוע צריך להוסיף יצחק בן אברהם, ולא אמר סתם יצחק, כמו ואלה תולדות יעקב יוסף.

ונראה לפי מה שאמרו [שבת ס"ו:] אמר אביי: אמרה לי אם כל מנינא בשמא דאמא, רצה לומר לחשים אומר בן פלונית בשם האם ולא בשם האב וה"ה כל התפלות מזכיר שם האם. אבל אביו דלמא לאו אביו הוא ולא סמכי ארובא כי האי גוונא, ומהאי טעמא נ"ל דאמר יצחק וישתחוו לך בני אמך ולא אמר בני אביך כמו יעקב דמה שתי רש"י מפני שהי ליעקב נשים הרבה אין זה מספיק אלא על שלא אמר יעקב בני אמך אבל מ"ט לא אמר יצחק בני אביך כמו יעקב שהרי משפחת אב קרוי משפחה טפי, אלא על כרחך מטעם הנ"ל, אבל יעקב לא הי' אפשר לו בלא"ה הוצרך להזכיר שם אב ולסמוך על רובא.

והנה לכאורה בתפלת יצחק על עצמו שתופקד אשתו בבנים הוצרך להזכיר שמו בתפלתו יצחק בן שרה, והאמת אינו כן אלא ואלה תולדות יצחק בן אברהם בשם אביו שהרי עדו ואלה יש שאברהם הוליד את יצחק ע"י צורת קלסתר פניו, וא"כ משפחת אב עדיף:

הזכויות שהולידו את יצחק

"ואלה תולדות יצחק בן אברהם"

יש לפרש זכותיו של אברהם מרומזים בתיבת יצחק, כן פירש רש"י (י"ז י"ט) י ניסיונות, צ' שנים ששרה הייתה עקרה. ח' היינו מצוות מילה, ביום השמיני, נוסף על שבעה מצוות בני נח. ק' היינו השנים שאברהם אבינו ציפה לבנו שיוולד.

בזה יתפרש הפסוק 'אלה תולדות' כלומר הזכויות הללו הרמוזות בתיבת 'יצחק' הם נקראים יצחק בן אברהם כי בני הצדיקים המה מעשיהם הטובים, והם גרמו שאברהם הוליד את יצחק בנו, וק"ל. (פק"ח):

ייקח עשו קללות ויעקב ברכות

זידו אוחות בעקב עשו ויקרא שמו יעקב'

יש לדייק תיבת י' מיותר, שהיה צריך לקוראו 'עקב', וכפי שעשו בעצמו אמר 'הכי קרא שמו יעקב' בתופסת י' לרמז שהוא תמיד ברימוי, והיינו יעקבני פעמים, כך דרכו כל הימים, לכן באה י' יעקב לשון עתיד, להורות על הווה תמיד כידוע בלשון (כרש"י שמות ט"ו).

והנה אמרו במדרש רבה שא כל"ך - תליך היינו הברכות תלויות ועומדות, ונ"ל שהי' תלוי אם יעקב יתברך, ממילא עשו יקולל. או ח"ו בהיפך - שכן יעקב מלא בו' אחד משני פנים, - גבא עליו קללות ולא ברכות, כפי שאמר יעקב אותו לשון עצמו 'והבאת עלי קללה ולא ברכה' אבל עם יקרה להיפך שיעקב יקבל הברכות, הר"ת יהיה ייקח עשו קללות ויעקב ברכות.

זוכה לנחלה בלי מערים

"יעקב אשר שמע אברהם בקולי"

שמעתי בשם הגאון מהו' אלי' ווילנא ז"ל, מה שאמרו חז"ל (יומא כ"ח) קיים אברהם אבינו ע"ה אפילו עירובי תבשילין. צריך לפרש עירובי תחומין וילפינן מלשון עקב שאדם דש בעקב בהלוך תחומין ודפח"ח.

ונ"ל דהיינו ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם (בראשית י"ד) שהי' ליל פסח כידוע והניחו עירובי תחומין זה למזרח וזה למערב, ע"כ ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו.

ונ"ל משום כך כתיב כאן כל הארצות האל דייקא דסגי להם בארצות האל אעפ"י שהוא מועט נגד רבוי ככוכבי השמים, מועט מחזיק מרובה עומדים צפופים ומשתחווים רווחים בזכות שמירת תחומין שמקמץ עצמו מלכת ברחובות.

אבל המעג שבת ומרחיב לבו יותר מיכולתו נותנים לו נחלה בלי מערים, ברכת יעקב ימה וקדמה וצפונה ונגבה נמצא בזכות שמקמץ הילוכו ע"י עירובי תחומין זוכה שמועט מחזיק מרובה וע"י עירובי תבשילין ליתן מנה יפה לשבת שהוא עונג שבת זוכה לנחלה בלי מערים. והנה יעקב נתברך בשתי הברכות הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך קיפלה הקב"ה כל ארץ ישראל, והיינו מועט מחזיק מרובה שמייעוט ארץ יספיק לו ולזרעו ושוב נאמר לו ופרצת וגו' שהוא נחלה בלי מערים, והיינו (ישעי' נ"ח) אם תשיב משבת רגלך שהוא תחומים וקראת לשבת עונג שמענג שבת והאכלתיך נחלת יעקב אביך היינו שני הברכות הנ"ל. (תקצ"א):

כיצד רצה עשו בביטול הברכה

"וישטום עשו את יעקב... ויאמר עשו בליבו יקרבו ימי אבל אני ואהרנה את יעקב אחי"

יש להבין מה חשב עשו בליבו, כיצד ומדוע יהרוג את אחיו יעקב. מה נפשך עם מודה שקיבל הברכות. זה כולל שמירה ממזיקים. ואם אינו מאמין בכוח הברכה, מה טעם לשנאתו על יעקב?

ונ"ל עשו ידע, הברכה מועילה רק מפני שבתחילה קנה יעקב את הבכורה. וע"י שיבטל את מכירת הבכורה. אין יכולת השפעה למה שבירך יצחק.

הנה הסכמת עשו למכירת הבכורה, שאמר 'הנה אנכי הולך למות' אבל כעת שאביו ברכו 'ועל חרבך תחי' - רוצה בטענה זו לבטל

ניידות המשטרה – תפקידם...

בעודו צועד ברחוב החלו להישמע קול סירנות מיבבות. יענקי סיבב את ראשו והבחין בשיירה של משטרות עם פנסים כחולים,

אביו הסביר לו, בפנים יושב ראש הממשלה, והשוטרים מסביב תפקידם לשמור עליו.

המשיכו לצעוד לכיוון רח' בר אילן בירושלים, נערכה שם הפגנה על עובדות הרכבת הקלה, היה המון רעש ובלאגן צעקות מסביב, ואז בצד עמדו מספר ניידות משטרה לתוכם הוכנסו העצורים. והחלו בנסיעה לכיוון מגרש הרוסים...

אבא שאל יענקי למה צריך כ"כ הרבה שוטרים מסביב?

פשוט כדי לשמור עליהם. רגע הרי לפני זה בשיירת המכונית ברח' אמרת שניידות המשטרה שומרים על ראש הממשלה. א"כ מה ההבדל בין שיירת ראה"מ לבין שיירת העצורים??

התשובה היא כזאת.

על הראשון מפני מעלתו - שומרים שאחרים לא יזיקו אותו.

על השני מפני חסרונו - שומרים שהוא לא יזיק אחרים.

כלומר אותה פעולה, שוטרים מקיפים את האדם מסביב, אך המטרה שונה כרחוק מזרח ממערב.

השבוע מתחילים לקרוא בתוה"ק על מאבק איתנים המתנהל בין שני אחים. יעקב ועשו.

למרות שיעקב איש תם יושב אוהלים. צריך להתמודד במאבק איתנים מול 'אחיו' עשיו.

הוא מוכרח לנקוט אמצעי תחבולה רבים, פעם מלביש את בגדי אחיו, צריך לשנות מדיבורו ולהציג את עצמו כעשו. אף את הבכורה שנקלחה בלידתו, כאשר עשו אווז בעקבו. צריך לקנות כעבור 15 שנה ע"י נזיד עדשים.

לאחר קבלת הברכות, עשיו מגיע ורוצה להורגו, מתחמק מהבית באמצעות דלת מסתובבות - אחיו נכנס והוא יוצא...

כאן הבן שואל, רגע שני האחים נוקטים בדרכים לא הכי כשרות, ברצוני להבין את ההבדל ביניהם.

התשובה היא פשוטה יעקב נלחם כדי לשמור עליו, למנוע מעשיו ואח"כ מלבן הרשע, לכבות את גחלת ישראל.

לעומתו עשיו הרשע נוקט בהם כדי להרוג ולהזיק אחרים.

יעקב אבינו גם כשנצרך לצאת למלחמה המטרה היא להגן ולסוכך על ילדיו, גף לפני המלחמה וירא יעקב ויצר לו - חשש שמא יהרוג או יהרג, כלומר זהו היה פחדו אולי חלילה יהיה מוכרח להרוג...

עשו לעומתו בברכת על חרבך תחיה - זה נעוד רק למטרה אחת לשחוט ולהרוג. השבוע ראו את זה בשערי ירושלים נרצח בחור עקה"ש רק בגלל היותו יהודי.

הדבר הזה נוגע לכל אחד בפנימיות. צריך לדעת ללחום לא להירתע, אבל תמיד לזכור את המטרה. מפני מעלתי אני שומר שאחרים לא יזיקו אותי... לעומת אלו שעיקר המלחמה שלהם הוא להזיק אחרים...

המכירה למפרע. כיון אדעתא דהכי לא מכר. וכתוצאה מזה אין שווי לברכות שקיבל יעקב.

והיינו יקרבו ימי אבל אבי נמצא יצחק מת לפני עשו. ממילא מכירת הבכורה בטלה, שהיה מקח טעות. ומאחר שעשו נשאר בכור, בטלו ברכות שקיבל יעקב. שוב אין לו שמירה. כעת יעבור ל'ואהרגה את יעקב אחי'

הבוחר בעמו ישראל באהבה

"אהבתי אתכם אמר ה' ואמרתם במה אהבתנו"

צריך להבין הלא הקושיא במקומה עומדת, ובמה אהבתנו. ונ"ל הנה אחד אוהב חברו, יכול להתקיים בשני דרכים. אהבה עצמית עבור כושר מפעליו, או גם כשהוא עצמו אינו ישר כל כך, שיאהבהו עבור טוב כישרונותיו. אבל אוהבים אותו, עבור אבותיו הצדיקים רמי המעלה.

כיצד ניתן לבדוק מהיכן נובעת אהבה ומהי סיבתה?

עם יש לו אח, והאדם יש לו חבר נאהב, ואת אחיו שונא. בזה נדע שאהבתו היא אהבה עצמית, שעם אהבתו רק בזכות אבותיו, מדוע אינו אוהב גם את השני שהוא אחיו של זה ואב אחד הולידם.

ממילא מוכרחים לומר אהבת הקב"ה ליעקב, הינה עצמית, דאם לא כן למה אינו אוהב גם את עשו שהוא אחיו. וז"ש אהבתי אתכם אמר ה', רצה לומר אתם בעצמכם, ולא רק מצד אבותיכם הטובים.

ואמרתם במה אהבתנו? כיצד מוכח שאוהב אותנו בעצם. על זה משיב 'הלא אח עשו ליעקב ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי' אם נאמר כי אהבת ה' אותנו, היא רק אהבה מכוח אבות למה אינו אוהב גם את עשו, אלא ודאי שהיא אהבה עצמית..

גיליון זה נתרם לעילוי נשמת

הרה"ח שמשון ב"ר אלעזר הלד ז"ל

נלב"ע כט חשון

ובנו הרה"ח חסידא ופרישא ירא שמיים

מקפיד על קלה כבחמורה

הרה"ח אלעזר חיים הלד זכר צדיק

לברכה

לרגל הקמת המצבה - סמוך ונראה לציון

רבינו האמרי סופר זי"ע כל ימיו היו

דבוק בו

ת.נ.צ.ב.ה

נתרם ע"י בני משפחתו החשובים

ברכת מזל טוב חמה ולבבית

לידידנו היקר העומד לימיננו ראש וראשון לכל דבר שבקדושה ברוך המשרון ורב הרעיון המהנך הדגול

ה"ה הר"ר מנחם דויטש שליט"א

לרגל שמחת נישואי בנו החתן המצויין וחיאל מיכל נ"ו עב"ג בשעטו"מ

יה"ר שיוזכו לבנות בית נאמן בישראל לה' ולתורתו על אדני התורה והיראה בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות